

Er Ib ond?

Af *Journalist Jacob Andersen, Dansk kommunikation*

Ibs fortælling indgår i publikationen:

”Rejsen tilbage - fyrré forsøg på at forbedre livet for mennesker, der er ramt af en hjerneskade”
pp. 9-11, *Sammenhæng i indsatsen*, Videnscenter for Hjerneskade.

Hele publikationen kan hentes på: <http://www.vfhj.dk/admin/write/files/353.pdf>

”De skælder ud. Det er rigtigt. De skælder min mand ud, hvis han ikke vil rejse sig, så skælder de ham ud og dumper ham, og siger, at det kan ikke være rigtigt.”

Ib har efter sigende en hjerneskade i højre halvdel af hjernen, der lammer ham i venstre side – eller også er det en frontalskade eller begge dele. Plejepersonalet ved det ikke præcist. Han har også sukkersyge, men i stedet for at spise plejehjemmets mad spiser han kager, slik, chips, som han skyller ned med cola. Det er konen, der køber den usunde mad, fordi han truer med ellers at ringe til deres venner og fortælle, hvor ond hun er.

Ib er grov i munden. Han skælder meget ud og slår ud efter personalet. Han har også truet personalet med, at han vil få deres ægtefæller og børn slået ihjel. Han kan godt finde ud af, hvor de bor, siger han.

Ib vejer 180 kilo og kan ikke længere gå selv, men bruger kørestol. Han vil ikke liftes og heller ikke vaskes. Han er oftest nøgen, for han bryder sig ikke om at have tøj på. Plejepersonalet er meget frustreret over Ib. Flere er bange for ham og har ondt i maven, før de går ind til ham. De opfatter ham som en ondskabsfuld og bitter mand. De magter ham ikke. Personalet føler sig også krænket af ham, psykisk og fysisk. De er udmattede af at flytte rundt på ham og tyndslidte af de verbale trusler og skældud. Alligevel prøver de hver dag at pleje ham og yde god omsorg. Det er deres arbejde.

Ib vil bare ikke samarbejde. De kan ikke tale ham til fornuft. Hvis de spørger, om han vil vaskes, svarer han nej. Prøver de alligevel, slår han ud efter dem. Forsøger de at tale om hans madvaner, skælder han ud og truer ad dem. Kan man tvinge en mand som Ib? Kan man lade ham sejle sin egen sø? Er Ib ond eller..?

Sådan lyder nogle af de spørgsmål, som omgangen med Ib efterlader hos plejepersonalet. Både historien om Ib og den hjerneskadedes hustrus citat ovenfor fortæller om sammenstød mellem mennesker og et professionelt system.

Det er ikke positive konflikter, der renser luften. Forståelsen mellem parterne vokser ikke – vel ikke engang ønsket om forståelse. Tværtimod ydmyger og belaster konflikten både den hjerneskadede og behandlerne. Ikke desto mindre er netop en øget forståelse for hjerneskadede ofte nøglen til at løse problemer, som de involverede er kørt sur i. Derfor handler en række af forsøgene om at forbedre uddannelsen af de mange forskellige faggrupper, der kommer i forbindelse med hjerneskadede: Hjemmehjælpere, sygehjælpere, social- og sundhedsassistenter og -hjælpere, fysio- og ergoterapeuter, talepædagoger, jobkonsulenter og sagsbehandlere, for nu at nævne de almindeligste.

Grupperne har brug for en base af fælles viden om hjerneskader, håndtering af samme, om lovgivningen på området osv. De har også ofte brug for at træne den indfølelse, som det faglige engagement ikke kan undvære. Og mange har brug for redskaber, så de mere selvstændigt kan overveje formålet og metoderne i det, de foretager sig, når de er sammen med patienterne.

Undervisningsforsøgene har alle forsøgt at gå ind oven over praksis og neden under teorien. Et antal kursusdage er f.eks. blevet fordelt over en halv år og er blevet kombineret med supervision på arbejdspladsen.

I et tilfælde blev noget af undervisningen givet af en hjerneskadet mand, der har arbejdet sig så langt ud af et svært handicap, at han til sidst kunne køre fra Skagen til Gedser på trehjulet cykel! I et andet tilfælde stod pårørende for noget af undervisningen – så kursisterne endelig kunne få svar på noget af alt det, man blues ved at spørge “sine egne” pårørende om. Erfaringen har været, at uddannelse har hjulpet personalet til i højere grad at se problemerne som faglige udfordringer, der kan arbejdes med. Det har bl.a. gjort det lettere at holde på de ansatte.

Samtidig har det hævet kvaliteten af plejen. Ibs plejepersonale bliver således nødt til at stoppe op for at få overblik. Der er så mange ubesvarede spørgsmål om Ib, som de må have svar på. Uddannelsen tvinger dem til at få tanker ned på papir. Det er de ikke vant til, men det hjælper dem til at få overblikket og blive mere præcise og målrettede. Først og fremmest har de brug for en præcisering af Ibs diagnose. Hvor i hjernen sidder egentlig Ibs hjerneskade? Hvilke følgevirkninger kan den slags skader have? Kan man forestille sig, at en del af Ibs adfærd snarere skyldes hjerneskaden end egentlig ondskab? Hvilket menneske var Ib før hjerneskaden? Hvad interesserede ham? Hvad var han god til?

Plejepersonalet må lære Ibs samlede og unikke livssituation at kende. Det er nødvendigt for at tilrettelægge en bedre indsats og justere deres egen adfærd, så den giver nogle bedre resultater.

Plejepersonalet vælger bl.a. at gøre noget ved Ibs livstruende spisevaner og deres egen destruktive kommunikation med ham. De taler med hans kone om maden, og konen går ind på at stoppe sine leverancer af søde sager. Den usunde mad forsvinder fra stuen – i øvrigt uden nævneværdige protester fra Ib. Samtidig får personalet plejehjemmets køkken til at kontakte Ib for at finde ud af, hvad han har lyst til at spise af sund mad i løbet af dagen. Personalet indser også, at Ibs hjerneskade kan gøre det svært for ham at skabe sig overblik og træffe valg, og at den nedsætter hans situationsfornemmelse.

Derfor går det ikke an at bede om hans billigelse, før de tager fat på de daglige gøremål, eller at diskutere så meget med ham, som de har gjort. Kommunikationen skal i stedet skabe struktur, og give

Ib et større overblik. Når personalet kommer ind om morgenen for at hjælpe Ib med hans morgentoilette, fortæller de ham roligt, men bestemt, hvad de agter at gøre, og så går de i gang.

Valgmulighederne bliver begrænset til, at Ib skal svare enten 'ja' eller 'nej'. For første gang i et halvt år bliver Ib vasket. Han bliver også liftet. Det er slut med at bære ham. Den ændrede adfærd giver en mere afdæmpet kommunikation, hvor Ib ikke længere er så aggressiv og truende. Personalet kan føre normale samtaler med Ib, mest om sport, som han går meget op i. De er ikke længere bange for ham. Faktisk bliver det næsten hyggeligt at komme ind til ham. De begynder gradvist at få indblik i, hvilke ressourcer og udviklingsmuligheder Ib rummer.